

A „*Zeitschrift für Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane*“ H. Ebbinghaus- és A. Königtől szerkesztett folyóirat az évi 2—3-ik kettős füzetében figyelemreméltó cikket találunk *Helmholtztól*: „*Über den Ursprung der richtigen Deutung unserer Sinneseindrücke*“ cím alatt. A régibb philosophok és psychologok hajlandók voltak mindent, a mi érzéki észrevételi képeinkben minden eszmélés és gondolkodás nélkül és mégis mindenkinél egyforma módon jön létre, a *perceptio* fogalma alá sorolni, és az idegrendszer szerves berendezésének közvetlen eredménye gyanánt tekinteni, melynél még az ú. n. alsóbb pszichikai folyamatok, pl. az emlékezés közreműködését is teljesen figyelmen kívül hagyták. Ezzel szemben Helmholtz kimutatja, hogy vannak képzetek, melyek szintén minden eszmélés és gondolkodás nélkül jönnek létre, de a melyeknél az idegrendszer működése mellett az alsóbb pszichologiai folyamatok közreműködését mégis el kell ismerni. Fejtegetéseinek végeredményét következő három pontba foglalja össze: 1. az ember veleszületett természetének hatásaképen csak reflex-mozgások és ösztönök vehetők fel; 2. a szemléletek képzésénél az emlékezés öntudatlan munkájával létrejött inductiv következtetések játszanak kiváló szerepet; 3. kétséges, vajjon a felnőttek képzetkörében egyáltalán találhatók-e olyan ismeretek, a melyek más forrásból fakadnának.

A 4-ik füzetben W. Preyer „*Die Empfindung als Function der Reizänderung*“ cím alatt közli e kérdésre vonatkozó észrevételeit, s főleg azon, lélektani szempontból kiválóan érdekes problémával foglalkozik: vajjon a belső ingerek, melyek az ideges központokra hatnak, ugyanazon törvényeknek hódolnak-e, mint a külső ingerek? E végből számos kísérletet hajtott végre, tapasztalatokat gyűjtött és sikerült constatalnia, hogy a külső ingerek törvénye a belső ingerekre nézve is áll. Az mindenesetre bizonyos, hogy a légzési centrumok és a velők összekötött görcscentrumok feltétlenül alávetvék az idegingerlés általános törvényének. Legszenbetűnőbben mutatja ezt az elvérzésnél egyébként csalahatatlannul görcsöket létesítő ingerek hatástalan volta, azon esetekben, a melyekben ez a folyamat hosszú időközre van kinyújtva. Az ú. n. epilepsoid rángatózások, melyek gyors elvérzésnél állandóan jelentkeznek, teljesen kimaradnak, ha az állat lassan vérzik el. A miből világos, hogy lassú és folytonos elvérzési folyamat, az erős centro-motorikus ingert teljesen hatástalanná teszi.

Ugyanezen folyóirat eddig megjelent 1—4. füzetében a következő philosophiai munkák vannak ismertetve. Az 1. füzetben: *J. Volkelt*: Psychol. Streitfragen. Art. III. Paul Natorps Einleit. in die Psych., ism. Wreschner (Berlin); *Lange*: Über eine häufig vorkommende Ursache von der langsamen und mangelhaften geist. Entwicklung des Kindes. Berlin, 1893., ism. Umpfenbach (Bonn); *Sachs*: Vorträge über Bau und Thätigkeit des Grosshirns und die Lehre von der Aphasie und Seelenblindheit. Breslau, 1894., ism. Ziehen (Jena); *Mauxim*: Quelques mots sur le nativisme et l'empirisme, ism. Höpfner (Berlin); *Külpe*: Das Ich und die Aussenwelt. Philos. Studien. Bd. VII., ism. Stern (Berlin); *Resl*: Zur Psych. der subj. Überzeugung, Zeitschr. f. Welt Philos. Bd. XX., ism. Wreschner (Berlin); *Krafft-Ebing*: Hypnotische Experimente, Stuttg. ism. Umpfenbach (Bonn); *Williams*: A Review of the Systems of Ethics, founded on the Theory of Evolution, London. ism. Runce (Gr. Lichterfelde); *Beutivogni*: Anthropol. Formeln für das Verbrecherthum. Leipz., ism. Umpfenbach (Bonn). — A 2., 3. kettős füzetben: *Kurella*: Naturgeschichte des Verbrechers; *Bär*: Der Verbrecher in anthrop. Beziehung; *Lombroso und Ferrero*: Das Weib als Verbrecherin und Prostituirte; *Näcke*: Verbrechen und Wahnsinn beim Weibe stb., ism. Pelman; *Langer*: Psychophysische Streitfragen. ism. Müller (Göttingen); *Lehmann*: Über die Beziehung zwischen Atmung und Aufmerksamkeit. Philos. Studien. Bd. IX., ism. Götz Mensius; *Bourdou*: La sensation du plaisir. Rev. philos. Bd. 36, ism. Cohn (Leipzig); *Pick*: Beiträge zur Lehre von den Störungen der Sprache. Arch. f. Psychiatrie XXIII., ism. Goldscheider (Berlin); *Gossen*: Über zwei Fälle der Apathie u. o. ism. Wallaschek (London); *Pierre Janet*: Der Geisteszustand der Histerischen, ism. Liebman (Bonn); *Schrenk-Notzing*: Der Hypnotismus im Münchener Krankenhause. Leipzig, 1894., ism. Pelman; *Mingazzini*: Sul collezionismo nelle diverse forme psicopatice. Riv. di freniatria XIX., ism. Fraenkel. — A 4 füzetben: *Wundt*: Grundzüge der phys. Psychol. Vierte Aufl. Leipzig. 1893., ism. Ziehen (Jena); *Seth*: Psychology, Epistemology and Metaphysics. Philos. Review. I., ism. Stern (Berlin); *Bourdou*: L'expression des émotions et des tendances dans le langage. Paris, 1892., ism. Bruchmann (Berlin); *Bryan*: On the development of voluntary motor ability. Amer. Journ. of Psych. V., ism. Placzek (Berlin). —rr—

A „*Revue philosophique*“ 8-ik (augusztusi) füzete gazdag a bölcslelettudomány legújabb kérdéseit érintő jeles tanulmányokban. hogy csak *Delboeuf* nagyfontosságú cikksorozatának folytatását említsük fel mindenekelőtt: „a régi és az új geometriáról“. Kiindul a geometria alapvető fogalmainak egymástól annyira eltérő meghatározásaiból, p. o. Euklides és Legendre-nál s ennek constatalása után azt kérdi: vajjon ha egy tudomány elvei magyarázatánál ily nagy eltérésekre találunk, lehet-e azokat véglegesenek és kifogásolhatatlanoknak neveznünk?

Új meghatározásokat keresve, *Delboeuf* mindenekelőtt tisztába akar jönni azzal, hogy kétféle meghatározásokról lehet szó. Vannak meghatározások, melyek úgyszólván konstruálják a meghatározandó tárgyat. Ilyenek a geometriai meghatározások is túlnyomólag. Vannak aztán meghatározások, melyek tisztán leírók, azaz a tárgy fölismerésére szolgálnak; ilyenek a bolygók, csillagok meghatározásai. Mindkét meghatározásnál fődolog, hogy azok egybevárnak.

Hosszú fejtegetései után, melyek során elismeréssel emlékezik meg az euklidesi tételek megvilágítása terén a magyar Bólyai s az orosz Lobacsevszky által elért korszakalkotó eredményről: abban culminál *Delboeuf*, hogy voltaképen számtalan geometria lehetséges, de azok mind Euklides geometriáján alapszanak, s illúzió azok törekvése, kik a geometriának szélesebb alapot, igényeszenek keresni, mint az euklidesi geometria.

A meteuclidianus geometria philosophiai hordereje kétségbevonhatlan, a mennyiben egy fantastikus tér konstruálására vezet, de azért a metageometerek sem ingathatják meg az euklidesi geometria sziklára épített várát, mely még hosszú századokon át lesz hivatva a világnak a számok tudományába való beavatására.

Bourdon az életkor befolyását vizsgálja a rögtönös emlékezőtehetségre (*Influence de l'age sur la memoire immediate*). Észleleteit mintegy 100 iskolai növendéken tette, a 8-ik és 9-ik életév között. A vizsgálatnak nagy fontosságát abban látja, hogy a rögtönös emlékezés szoros összefüggésben áll a figyelem erejével s az öntudat terjedelmével, a lélek e két leglényegesebb tulajdonságával.

Eljárását akként intézte, hogy például elmondott tisztán és egyetlenegy ízben egy bizonyos számsort, melyet a tanítvány-